

zij hunne woningen, welke waren hunne lijfgoederen, hunne sieraden, hunne wapenen, in welke spelen vermeden zij zich, in hoeverre werd hier nog de kunst gedoogd, zij 't als de minste onder de zusteren?

Doch deze vragen moeten vragen blijven, en toen Hendrik Conscience zijn roman *Batavia* schreef was hij, door 't ontbreken der gegevens, uitgesloten van het voorrecht van een Walter Scott om het tooneel der handeling en de daarop overeind gezette figuren in den breedte te beschrijven.

Hadden wij meerdere briefwisselingen gelijk die van dr. Paulus Valckenaer, met het Indische familieleven tot achtergrond, de lijnen der teekening zouden aan scherpte winnen.

„Bedrieg ik mij niet” — aldus prof. Naber in een bekend gebleven *Gids*-artikel *) — „dan bevatten die uitvoerige brieven enkele merkwaardige gegevens om de levenswijs onzer voorouders in Indië in de laatste periode van het bestaan der Compagnie te leeren kennen. Gedurende tweehonderd jaren zijn er zeker duizenden dergelijke brieven geschreven, maar het is de vraag of het nageslacht er vele heeft bewaard.”

In het werk *Oude Tijd* komt een opstel voor onder den titel: „Wat er alzoo in een burgerhuis van de 17de eeuw te vinden was”.

Daarin zijn ettelijke bijzonderheden vermeld over de voorwerpen des dagelijkschen en des huiselijken levens. Over de deurkloppers b. v., die vroeger de huisschel vervingen en vaak ongemeen kunstig gesmeed waren; over vernuftig gewerkte huissleutels, geschilderde vensterruiten, massieve kasten en kabinetten, oud glas- en aardewerk, enz.

Opmerkelijk onder het laatste was een drinkschaal genaamd „Hansje in den kelder”, waarbij onder 't vullen een klein en snaaksch figuurtje langzaam uit den voet der schaal kwam oprijzen. Voorts het kraamfleschje, waarin bij eene bevalling de muisjes bewaard werden, en wier uitdeeling aan de buurkinderen slechts wachtte op de eerste belangrijke levensverrichting van den jonggeborene. „Nauwelijks”, zegt ons de schrijver van dat opstel, „was het kleintje een dag of drie, vier oud, of de kindertjes uit de buurt kwamen al hunkerende aan de deur, om te hooren of hun aanstaand makkertje al gep had”.

Er waren meer voorwerpen, die thans uit de huishoudkamer verdwenen zijn. Daar was het grabbelbakje, waarvan het inwendige met hoog opgewerkte figuurtjes versierd was, zoodat de muisjes daartusschen kropen en de kinderhand, die ze er tusschen uit moest grabbelen, in dit geval *niet* spoedig gevuld was. Daar was de lollepot, een draagbaar komfoor met doorboord deksel waarop de voeten gewarmd, maar ook de mutsen gesteven werden. Daar waren de fluit-, molen- en stortebekers, waarmee onder het kannekijken allerlei kunstjes en jokkernij bedreven werd. Daar was het proefspotje, of vinkepotje, waarmee de huismoeder naar den theewinkel toog om er zich een proefje van „'t alderexcellentste kruydt thé” mede te bereiden alvorens zij de waar zelve

*) Uit oude familiepapieren.